

Юлія Міцкевіч: “Я ведаю, што такое зайздасць і плёткі”

Партрэт. Юлія Міцкевіч перайшла з журналістыкі ў палітыку, а адтуль у грамадскія арганізацыі і з'яўляецца сузаснавальніцай беларускай феміністычнай арганізацыі “Фемгрупа”. Зараз Юлія жыве ў выгнанні, але яна няўхільна працягвае сваю барацьбу за гандарную роўнасць, разнастайнасць і сацыяльную справядлівасць.

Падчас гэтай размовы я атрымала жартаўлівае запрашэнне ў будучыні стаць асабістым біёграфам Юліі. За час сваёй кар'еры яна належала да розных колаў і змагла распавесці шмат гісторый пра “закулісе” беларускага дэмакратычнага руху. Сёння мы абмежаваліся кароткім інтэрв'ю, але ўжо з гэтага відаць: гэта жанчына энергічная, мэтанакіраваная, настойлівая - і шчаслівая.

Шлях да заснавання ўласнай феміністычнай арганізацыі

Юлія пераехала з Наваполацка, невялікага беларускага горада, у Мінск, каб вучыцца на факультэце журналістыкі. Маці не падтрымала яе рашэнне пераехаць у сталіцу. Яе сям'я была з рабочых і без дабрабыту: “Тады яна казалася, навошта табе ісці туды, калі ёсць толькі дзве магчымасці туды патрапіць - альбо ў цябе ёсць добрая воля, альбо ты вельмі разумная, - а ў цябе няма ні таго, ні іншага”. Юлія мела іншае меркаванне, чым яе маці, і вырашыла даказаць ёй і самой сабе, што яна можа дасягаць сваіх мэтаў. З таго часу яна так і будзе рабіць заўсёды, а няўдачы ў пачатку яе шляху будуць толькі падаграваць яе амбіцыі.

У Мінску Юлія далучылася да гей-супольнасці, дзе знайшла блізкіх сяброў і нават стварыла з імі арганізацыю актывістаў. Аднак праіснавала арганізацыя нядоўга – у кожнага былі свае справы, свае клопаты. “Як сказала мне мая сяброўка-лесбіянка, мне пашанцавала, што я трапіла ў гей-супольнасць. У той час мяне б не прынялі ў лесбійскую супольнасць, таму што я не была з яе. Але ўсе мае сябры-геі ведалі, што я гэтэра – я не хавала гэтага” – кажа Юлія, і я падзяляю меркаванне яе сяброўкі.

Лесбійская супольнасць у той час была менш адкрытай для саюзнікаў, у той час як геі былі гатовыя працаваць з любым, хто падтрымліваў іх у прасоўванні інклюзіўнага парадку дня. Разам з вядомымі беларускімі актывістамі Славам Бортнікам, Эдуардам Тарлецкім, Аляксандрам Палуянам і іншымі Юлія арганізоўвала імпрэзы і ўдзельнічала ў дыскусіях. Досвед гей-актывізму дазволіў Юліі задумацца пра фемінізм.

На факультэце журналістыкі Юлія прайшла курс аб гандарных пытаннях у СМІ і зразумела, што хоча глыбей заняцца гандарнай тэматыкай. Праўда, іншых курсаў на такую тэму на факультэце журналістыкі БДУ не было, але тут на дапамогу прыйшла Наталля Кулінка, выкладчыца Юліі. Наталля паведаміла ёй, што Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт (заўв. рэд.: ЕГУ – гэта прыватны некамерцыйны ўніверсітэт свабодных мастацтваў, заснаваны ў 1992 годзе ў Мінску, Беларусь. Пасля гвалтоўнага закрыцця беларускімі ўладамі ў 2004 годзе ЕГУ пераехаў у Вільню) адкрыў гандарную магістарскую праграму і што, магчыма, Юліі будзе цікава працягнуць навучанне там. Так у 2005 годзе Юлія Міцкевіч стала студэнткай першага набору гандарнай магістратуры ЕГУ. Веды, якія яна атрымала там ад Вольгі Шпарагі, Вольгі Гапавай і іншых тэарэтыкаў, а таксама дыскусіі з іншымі студэнткамі дапамаглі Юліі развіць крытычнае мысленне і феміністычны погляд, якія яна пазней прымяняе ў журналісцкай і палітычнай дзейнасці.

Пра цяжкасці працы ў мужчынскіх калектывах

У 2007 годзе Юлія ўладкавалася на працу ў найбуйнейшае недзяржаўнае інфармацыйнае агенцтва Беларусі БелаПАН (заўв. рэд.: пасля пратэстаў 2020 г. яно было прымушана закрытае ўладамі і адкрылася зноў у 2023 г. пад назвай “Позірк”). Як журналістка яна

цікавілася гendarнай і ЛГБТК+ тэматыкай, што часта выклікала негатыўную рэакцыю яе калег.

Асабліва запомніўся Юліі адзін выпадак сэксізму на працоўным месцы. Адзін з яе калег-мужчын паставіў брудны кубак у ракавіну і папрасіў Юлію памыць яго, бо “жанчыны гэта ўмеюць лепш”. Юлія не дала збіць сябе з панталыку і адказала, што яна мые кубкі рукамі, а не палавымі органамі, таму ў якасці гэтай працы розніцы няма, і яе калега таксама добра дасць рады з гэтай задачай самастойна. Дзіўным чынам яны пасябралі і падтрымлівалі адзін аднаго прафесійна і прыватна на працягу шмат гадоў. Акрамя гэтай сэксісцкай гісторыі Юлія ўзгадвае і іншыя моманты сваёй журналісцкай працы – калі рэдактары падтрымлівалі яе ў выбары тэм, падбадзёрвалі і давяралі ёй.

Юлія брала актыўны ўдзел у дзейнасці „Маладая сацыял-дэмакраты — Маладая Грамада“ і некалькі гадоў яе ўзначальвала. Яна апісвае палітычны актывізм як пераважна мужчынскі і патрыярхальны. На адным з партыйных сходаў, у якіх удзельнічала Юлія, адзін з мужчын закрычаў на яе: “Ён сказаў: Сука, што ты можаш нам сказаць, мужыкам з досведам палітычнай працы, ну што ты можаш нам сказаць?” Нядзіўна, што ўспаміны пра гэты час сёння больш не выклікаюць у Юлі захаплення.

“Я адказваю толькі за тое, што ў маіх сілах”

Нягледзячы на ўсе цяжкасці, Юлія працягвае працаваць на палітычным полі, у прыватнасці ў справе прасоўвання гendarнай роўнасці. Дэмакратычны рух узначальвае Святлана Ціханоўская, якая ўжо некалькі гадоў дамагаецца дэмакратычных перамен на сваёй радзіме ў якасці кіраўніцы ўрада Беларусі ў выгнанні ў Вільні.

Гэтая праца часта не аплачваецца і патрабуе шмат энергіі, але яна важная для Юліі, таму што дазваляе прасоўваць жаночы парадок дня на палітычным узроўні. У 2024 годзе яна разам з калегамі ўнесла прапанову аб жаночай квотзе ў 40 адсоткаў падчас выбарчай кампаніі ў Каардынацыйную раду трэцяга склікання (заўв. рэд. – няўрадавы орган, створаны кандыдаткай у прэзідэнты Святлантай Ціханоўскай для садзейнічання дэмакратычнай змене ўлады ў Беларусі), якая была прынята, нягледзячы на моцны супраціў.

Нядаўна Юлія заняла пасаду першай намесніцы Вольгі Зазулінскай, прадстаўніцы Аб'яднанага пераходнага кабінета Беларусі (заўв. рэд.: беларускі ўрад у выгнанні, сфарміраваны ў жніўні 2022 года), у сферы сацыяльнай палітыкі. Гэтае рашэнне далася ёй нялёгка, але пасля некаторага разважання яна прыняла пасаду, хаця і пры адной умове, якую яна сама сабе паставіла: «Калі я не дам рады, гэта будзе не гісторыя маёй паразы, а той факт, што я нясу адказнасць толькі за тое, што ў маіх сілах».

“Для многіх палітыкаў гendarныя квоты цалкам непрымальныя”

Рызыку таго, што яе цяперашні псіхічны стан і працоўная нагрузка не дазваляць ёй цалкам уключыцца ў новую ролю і дасягнуць жаданых вынікаў, Юлія ўлічвае. У такім выпадку яна будзе рада перадаць гэтую адказнасць іншаму. Для Юліі вельмі важная праца ў камандзе – яна не баец-адзіночка і спадзяецца, што іншыя жанчыны падтрымаюць і падбадзёраць яе ў новай ролі.

Сваю дзейнасць па адстойванні правоў і інтарэсаў жанчын яна апісвае як барацьбу: *“Нават калі мы возьмем гendarныя квоты, за якія мы выступалі. Для многіх палітыкаў гэта цалкам непрымальна, і яны пачынаюць ціснуць на нас і шукаць розныя тлумачэнні, чаму наша ідэя не вартая ажыццяўлення”*. Такія дыскурсы ў залежнасці ад сітуацыі прыносяць ёй або радасць,

або расчараванне, або падтрымку. Адны і тыя ж контраргументы Юліі даводзіцца выслухаваць ужо 20 гадоў запар – спачатку ў журналістыцы, потым у палітыцы. І ўсё ж яна не мае намеру здавацца.

Дзе можна чэрпаць сілы

Юлія распавядае, што яна часта ідэалістычна ставіцца да фемінісцкай супольнасці і ідэі сястрынства, але часам лічыць атмасферу ўнутры сектара "расчаравальнай і не заўсёды добразычлівай". Яе досвед палітычнага актывізму навучыў яе не прымаць блізка да сэрца зайздасць, плёткі і канкурэнцыю. Юлія кажа, што яе падтрымлівае перш за ўсё самая блізкае асяроддзе, у прыватнасці яе муж.

Амаль пяць гадоў Юлія з мужам вымушаныя жыць на дзве краіны. Яна кажа, што ў іх адносінах ніколі не было канкурэнцыі, яны заўсёды падтрымлівалі і падбадзёрвалі адзін аднаго. Іх агульнае пачуццё гумару таксама адыгрывае важную ролю ў іх адносінах – Юлія кажа, што яны з мужам смяюцца і падчас сэксу.

Трэніраваць сваё ўнутранае феміністычнае вока

Юліі, як і яе фем-калеге Ірыне Альхоўка, важна заўважаць невялікія, але пазітыўныя змены вакол сябе. З гэтай мэтай яна трэніравала сваё так званае "ўнутранае феміністычнае вока": *"Ёсць вынікі, якія бачныя не адразу, і, магчыма, нават праз 50 гадоў. Але я ведаю, што нясу за гэта адказнасць, нават калі гэта проста дробязі, і гэта мая матывацыя"*.

Практыкаванне фемінізму для яе важна не толькі на сур'ёзных палітычных пляцоўках, але і ў штодзённым жыцці. Яна кажа, што з сімпатыяй ставіцца да ідэі мікрафемінізму і не раздумвае, перш чым першай адчыніць мужчыну дзверы або паціснуць яму руку: *"Гэта крок невялікі, але важны"*.

Юлія мае вялікую прыхільнасць да шведскай культуры і нават вывучыла шведскую мову. Адтуль яна пераняла прынцып "lagom", што па-шведску азначае "досыць/у самы раз". Ёй важна захоўваць баланс паміж працай і асабістым жыццём. Калі ў яе ёсць адчуванне, што яе энергія сканчваецца, яна адсоўвае працу і разнявольваецца. Пераважна праз кнігі, серыялы, асабліва шведскія дэтэктывы, шпацыры на свежым паветры і музыку. Пэўная руціна таксама трымае яе ў тонусе: *"Я думаю, што рытуалы вельмі важныя. Яны даюць адчуванне стабільнасці, раўнавагі і спрыяюць знаходлівасці"*.

Юлія дапытлівая, прагная ведаць. Яе інтарэсы не абмяжоўваюцца адной сферай, яна любіць выходзіць са сваёй "бурбалкі", таму што ўпэўненая, што сапраўдныя змены адбываюцца за яе межамі. Яна свядома вырашыла не мець дзяцей, таму што гэта дае ёй вялікую свабоду і гнуткасць у тым, што яна робіць і як яна гэта робіць. Яна фарбуе вусны ў чырвоны колер, а пазногці ў каралавы і не баіцца размаўляць аб добрым сэксе альбо паказваць фатаграфіі з адпачынку на моры. На яе шляху заўсёды шмат перашкод, але яна не дазваляе ім пазбавіць сябе права на шчасце.

Віка Біран